

1590

Heksejagt

En djævelsk brudfærd

Luften er fyldt med små flager af dansende aske og bølgende røgskyer. Rådhusets nederste etage er helt forsvundet i de grå tåger, og flere i menneskemængdens forreste række hoster højlydt.

Helena holder et tørklæde op for næsen og lukker sine sviende øjne et øjeblik. Hendes hjerte banker, og hun mærker de andres kroppe presse mod hendes. Deres åndedrag på hendes hals. Deres kropsvarme mod hendes ryg.

Hun gyser og forsøger at koncentrere sig om **spektaklet**¹ på pladsen foran sig.

Otte kvinder står bundet til stager, der er opsat midt mellem Københavns Gammel- og Nytorv. En niende kvinde hænger på en stige højt over en lille gruppe mennesker, der er ved at skubbe hende ind i et stort læs **kvas**². Kvinden på stigen ryster og river desperat i rebene, der holder hendes arme. Angsten er tydelig at læse i hendes blik. Flammerne brænder ubønhørligt og knasende.

Varmen får luften til at flimre. I et kort øjeblik kan Helena ikke lade være med at have ondt af

Spektaklet¹
Balladen

Kvas²
Tynde, knastørre grene

den dødsdømte kvinde. Heksene ser slet ikke så farlige ud, som hun havde forestillet sig. De ligner faktisk helt almindelige kvinder. Kvinder med tynde, underernærede kroppe, uglet hår og tårestrimede, forvredne ansigter.

Helena og de andre piger ved hoffet har talt meget om den **heksesabbat**¹, der efter sigende skulle være blevet afholdt i en kirke i North Berwich på Allehelgensaften for blot otte måneder siden. Et møde mellem Satan og hans disciple. 140 kvinder og én mand var dukket op på denne **skæbnesvangre**² nat for at lære besværgelser og opskrifter på frygtelige gifte. Og for at forpurre Danmarks gode forhold til England. Prinsesse Annas gitemål med Kong Jakob VI af Skotland.

De ni kvinder, der nu er ved at blive brændt, var ifølge dommeren med til heksesabbatten. De havde forladt deres fysiske kroppe, havde sendt deres sjæle ud for at mødes med den kendte skotske heksekvinde Agnes Sampson i nattens mørke.

Sammen havde de fået efterårsstormene til at rejse sig mod prinsessens flåde som et frådende monster. De havde kommanderet bølgerne,

fået flagskibet på afveje og løsnat dets kanoner, så otte uskyldige matroser var blevet dræbt.

Helena gyser. Det er næsten et år siden, hun drog til havs som en del af det kongelige følge, der skulle med den unge danske prinsesse til Skotland. Et år siden hun havde oplevet, hvad det ville sige at være forbandet og frygte for sit liv. Hun havde hørt historier om Kirstine Jep Brænders, der var Helsingørs første rigtige heks. Havde hørt historierne om de mange hekse, der færdedes hemmeligt i vildniset omkring byen sammen med de **kagstrøgne**³, de forviste og de hjemløse.

Hendes veninde havde fortalt hende, at der var så mange hekse i Helsingør, at de kunne flytte byen ud i skoven, hvis de ville.

I flere måneder havde Helena bedt for sit liv under brudefærdens. Hun havde stået ved sin prinsesses side, da flåden blev kastet hid og

Heksesabbat¹

En festlig lejlighed afholdt af hekse

Skæbnesvangre²

Fyldt med uheld

Kagstrøgne³

Mennesker, der som straf for en forbrydelse blev bundet til en pæl (en kag) og pisket, til huden var helt forrevet.

Hun havde hørt historier om Kirstine Jep Brænders, der var Helsingørs første egentlige heks. Havde hørt ammestuehistorierne om de mange hekse, der færdedes hemmeligt i vildnisset omkring Helsingør sammen med de kagstrøgne, de forviste og de hjemløse.

Kippe¹
Hilse

Flagskibet²
Kommandoskibet -
det vigtigste i flåden
- dét der bærer dens
chef/admiral.

Edinburgh³
Den skotske
hovedstad

did på de frådende bølger. Hun havde udgydt angstens sved, da de blev ramt af troldkvindernes uhyggelige kræfter.

Helena synes med ét, at hun kan mærke jorden under sig vippe. Hun mærker galden fylde sit svælg, hører sømændenes angste råb og ser de unaturligt høje bølger rejse sig som skummende, bølgende klipper. Forhekset. Turen havde helt sikkert været forhekset ...

Efterårssolen skinner fra en skyfri himmel, da den kongelige flåde på 13 skibe **kipper¹** med flagene og gør klar til afgang. Forrest i stavnen på **flagskibet²** ›Gideon‹ står den spinkle prinsesse med sit mørkblonde hår, sin kridhvide hud og sine mørkeblå øjne. Tapper og klar til at møde sin ægtemand. Klar til et liv som dronning af Skotland.

Med tårene lurende i øjenkrogen tager prinsesse Anna hemmeligt afsked med sin elskede fars Kronborg. Frederik 2. er død i april året før, og tiden, der er gået, har gjort hende voksen. Om en uge er hun i **Edinburgh³**. Klar til at fejre sit bryllup – klar til at fejre sin

15-års-fødselsdag og klar til at leve et liv ved et ganske anderledes og måske mindre festligt hof.

Et brag lyder inde fra bredden, og prinsesse Anna vender ansigtet mod den kendte strandpynt. 27 skud med kanonerne skal der lyde. 1 – 2 – 3 – ... Én efter én brager de massive jernrør ud mod Sundet. Deres **mundingsild**¹ og bølgende røgsøjler fylder luften. 22 – 23 ...

Skuddene stopper, og Anna rynker panden. Hendes kammerpige frøken Helena Bartholinus kommer småløbende hen mod hende.

”Deres Majestæt. Der er sket en ulykke. Der er nogen, der er blevet ramt ... En af matroserne sagde, at han så to af kanonskytterne falde om. Det er derfor, de er holdt op med at skyde!”

”Åh Gud, det var da forfærdeligt. Jeg håber ikke, at de er kommet noget til!”

Prinsessen ser på sin kammerpige med forfærdelse i ansigtet, før de sammen bevæger sig hen ad dækket. Væk fra ubehaget og tumulten, der finder sted i land. I det fjerne hører de endnu en salut. Denne gang fra ét

af deres egne skibe, da det hilser på en forbi-passerende **skude**².

Nogle dage senere sidder Prinsesse Anna og Helena i kaptajnens kahyt. Prinsessen forsøger at læse, Helena arbejder på et næsten færdigt stykke sytøj. Udenfor er det trukket op til storm. Himlen over Skagen er mørk og truende, bølgerne er begyndt at vise tænder. Helena synker en begyndende galde og glæder sig, da kaptajnen kommer ind og meddeler, at vejret er for slemt. De er nødt til at gå i læ i Norge.

Den aften lægger de to piger sig til at sove med bange anelser. Stormen river i skibet, får det til at svaje faretruende, knage i alle sammenføjninger. Da vinden endelig aftager, lægger kaptajnen skibet ud i rum sø igen, men får endnu en gang vejrgudernes magt at føle. Enorme bølger skyller ind over dem. Vinden hyler gennem masterne, og regnen falder ubønhørligt i silende tykke stråler.

Mundingsild¹

De flammer, der kommer ud af løbet, når man affyrer et skydevåben.

Skude²

En båd eller et mindre skib med kun ét dæk.

Helena sidder ved siden af prinsessen i **lukafet**¹ og kigger ud på resten af flåden, der kæmper mod bølgenes voldsomme slag. De har et fast tag i karmen og mærker kvalmen bevæge sig. Prinsesse Anna er endnu mere bleg, end hun plejer at være. Søfolk er nu i gang med at lænse vand. »Gideon« er sprunget læk.

”Åh Gud, hvad sker der nu?” lyder prinsessens forfærdede stemme, og Helena drejer hovedet. To skuder er tørnet sammen ude på de frådende bølger. Den ene ligger skævt i søen og tager voldsomme mængder vand ind.

Den anden har et stort hul i skroget og en mand hængende fra rælingen.

”Nej, nej. Falder han i? Det ser ud, som om han falder!”

Helena holder vejret i de sekunder, den stakels matros når at kæmpe for sit liv. Han hænger kun i én arm, hans ben bevæger sig hjælpeløst i den stærke vind, og han forsøger

Lukaf¹

*Et lille rum på et skib -
et sted man kan 'lukke
af'/lukke døren ind til.*

Kæntre¹

En båd der er tippet så meget over, at den ikke kan sejle.

forgæves at trække sig op for at komme tilbage i det **kæntrende¹** skrog.

Efter nogle minutters stille kamp ser de ham slippe. Lydløst og uden nåde forsvinder hans krop i bølgerne, der ikke lader sig mærke med den tragedie, der lige har fundet sted. De fortsætter med uændret styrke. Slikker sultent om skrogene på de medtagne skibe. Prinsesse Anna knækker sammen med en jamren.

"Helena. Hjælp! Jeg ... jeg skal kaste op. Åh, nej. Jeg har det dårligt. Virkelig dårligt!" Helena nikker, Hun har det også dårligt, men hun synker ihærdigt og tager prinsessen under sin arm. Leder hende hen mod døren.

"Kom, vi må ud. Vi har brug for noget frisk luft. Der er trolddom på spil her. Det er jeg sikker på. Der er ingen, der er så uheldige. Denne sørejse er forbandet!"

Helena trækker vejret tungt og får langsomt styr på den dårlige smag i munden. Hendes blik fejer igen ud over den københavnske rådhusplads, hvor det store springvand og de top-

pede brosten nu syder om kap med tilskuernes forventninger.

Flammerne har fået godt fat i de mange tørre bundter ved. De buldrer kraftigt og altædende, sender røgen og ildelugten på flugt. Den ene af troldkvinderne skriger langt og inderligt, slider i de snærende reb om hænder og ankler – løfter ansigtet mod himlen.

I nogle sekunder står hun stille – spændt som en bue – og så falder hendes krop sammen. Den hænger tungt om pælen med særken bølgende beskidt om kroppen, da bevidstheden forsvinder, og flammerne for alvor får fat.

Helena kigger op på **podiet**¹, hvor den unge Kong Christian 4. står og betragter hekseafbrændingen sammen med sin mor og en flok udvalgte adelsfolk.

Anna og Jakob 6. blev først gift den 23. november – tre måneder efter den forheksede afrejse. De nåede aldrig frem til Edinburgh, blev viet i Oslo i stedet. Heksene fik ikke deres

vilje, og Anna er netop blevet kronet til dronning af Skotland.

Helenas blik dvæler et øjeblik ved den nu 13-årige konge. Han ser underlig henført ud med sin let åbenstående mund, de opspilede øjne og den spændte skikkelse. Christian 4. er allerede en indædt modstander af trolddom og heksekunster, og Helena er sikker på, at disse ni kvinder ikke bliver de sidste, han ser brænde på bålet. Hun har hørt Kongen citere fra pave Innocents VIII **bulle**² »summis desiderantes« under en samtale med sin nye skotske svoger.

Denne mere end 100 år gamle kirkelige lov, der indledte hekseuddrivelserne, og som prinsesse Annas mand – skotske Kong Jakob 6. – siger, at han vil bruge som inspiration til sin næste bog. »Daemonologie« hedder den, og han fortæller glædeligt sin dronnings lillebror om de uhyrligheder, som troldkarle og troldkvinder, varulve og vampyrer truer den kristne kirke med i disse år.

I modsætning til Kong Frederik 2. er Kong Jakob 6. en talentfuld videnskabsmand og forfatter. Han har ordene i sin magt og den unge danske konge blandt sine følgere.

Podie¹

En form for scene/
forhøjet platform

Bulle²

En nedskrevet kirkelig
lov

Helena ser **enkedronningen**¹ tage sin søn i hånden. Klemme hans fingre og bryde hans fascination. Enkedronningen er der heldigvis stadig. Med hende ved sin side vil Christian 4. tage kloge beslutninger. Helena har altid kunnet lide den unge dronning med de eksotiske fugle.

Sophie er en stærk kvinde. Klog og dygtig. Frederik IIs elskede ›Soffye‹, som han kaldte hende.

I kølvandet på den gamle konges død er dronningen trådt ud af skyggerne. Hun har holdninger og er **formynder**² for sin søn, indtil han bliver gammel nok til at sidde på tronen.

”Hun skal passe på!” havde hofmesterinde Beate Bille sagt en dag, da den unge dronning var til møde med **regeringsrådet**³. ”Magten kan brænde selv de ædleste fingre ...”

Enkedronning¹

En afdød konges hustru – den tidligere dronning

Formynder²

Den, der ifølge loven bestemmer over andre, fordi de af en eller anden grund ikke er i stand til at passe på sig selv.

Regeringsråd³

En gruppe mennesker, der rådgiver kongen i landets beslutninger.

Appendix⁴

Tilføjelse/et vedhæng

Med en underlig knugen i brystet tvinger Helena sig til igen at kigge på hekseafbrændingen. Kvinderne er nu alle omsluttet af flammer, varmen står hedt og gyldent for hendes blik, og røgen har endelig lagt sig. Hun fjerner tørklædet fra sin mund og træder et skridt tilbage.

Menneskemængden er begyndt at opløse sig. Spektaklet er slut. Heksene er sendt af sted til Helvede. Nu skal hun hjem til Helsingør.

Fiktion, baseret på virkelige hændelser fra 1500-tallets Kronborg Slot

Som et lille **appendix**⁴ til denne historie kan nævnes, at de fleste hekseanklager (cirka 90 procent) gik ud over kvinder, at to tredjedele af dem var over 50 år gamle, og at de fleste enten var ugifte eller enker. I Danmark måtte 1.000 hekse lade livet – primært under Christian 4.s regeringstid – og selvom den sidste hekseafbrænding i Danmark fandt sted i 1693, blev paragraffen om trolddom først fjernet fra dansk lovgivning i 1866. I 1625-26 blev otte hekse brændt ved Grønehavestranden i Helsingør. I denne historie lader vi ni kvinder dø på bålet foran det københavnske rådhus. De historiske dokumenter siger, at det drejede sig om et antal på mellem seks og 13, og at de alle blev brændt i København for at have været skyld i prinsesse Annas djævelske brudedefærd.

Kilde: Faktalink. DBC Digital/Helsingør Leksikon